

gyet Árpád-korabelinek mondja a nép. A mázaiak büszkén mutatják, azt a tölgyfát, melyről a szép Morzsinai Erzsébet bátyja lenyilazta a tolvaj hollót, mely Hunyadi János édes anyját Zsigmond királyhoz vezette. Pilis-Maróth határában hét nagy tölgyfát mutatva Doboziról regél a nép. A svábhegyen az élet viharát már csak remegve állja a villámhasította normafa. Nevezetes az Eszterháztól Hanság felé, a Czenkről Bozra vezető fasor, a nagyszombati, vise-grádi, maria-remetei, de különösen Kolozsvár sok századot látott gyönyörű hársfái és a pozsonyi Slubeck-féle kert hatalmas hársa, a melynek törzse hat és fél méter átmérőjű. Sok nevezetes és kedves fánkat azonban, nem az egek villáma, hanem a titkos utakon járó emberi önzés teríti le, nem is gondolva azzal a kipótolhatatlan veszteséggel, a melyet okoz.

Rendkívüli hatalom a szülői ház és az iskola, ne tartsa kevésnek senki az ő vidékét arra, hogy találjon rajt olyan kedves helyet, mely az ifju fogékony lelkét a fák tiszteletére oktatja.

KÜLÖNFÉLÉK.

Erdészeti műszavaink érdekében.)* «L'appetit vient en mangeant.» Senki sem akarta megkezdeni a nyelvvitát s im most örömmel tapasztalhatjuk, hogy műszavainknak általam megindított tárgyalása mind nagyobb és nagyobb hullámokat vet, melyek az «Erdészeti Lapok» hasábjairól a «Magyar Erdész»-be is átesapnak, nem egy értékesebb dolgot csillogtatva a megpaskolt fővény között.

Igy igen értékes ránk nézve, hogy az «erdölés» szó értelmének, népies használatának bővebb ismertetését nyertük Krippel Móricz urtól.

Magam is tisztában voltam azzal, hogy az erdölésnek sokkal bővebb fogalomköre van, mint a «gyérités»-nek (Durchforstung), de ez magában nem képezne akadályt egy különlegesebb fogalom megjelölésére, annyiival inkább, mivel Vadas Jenő barátom**) «Erdő-miveléstan»-ában e szóban már megállapodott.

*) V. ö. a műszótár bizottság legújabb üléséről felvett jegyzőkönyvvel, jelen füzet 612—615. oldalain. Szerk.

**) Bocsnát az «E. L.» 411. l-ján történt elkeresztelésért, hol «Dezső» áll. Jó hogy tul vagyunk az elkeresztelési vitákon. Isten ments, hogy én felidézsem. Földes.

Minthogy azonban a «Durchforstung» kifejezésére tényleg elég jó magyar szavunk van (gyérités, ritkítás, vigályítás), magam is helyesebbnek itélem, hogy az «erdölést» tágabb értelmének megfelelőleg alkalmazzuk. A mint Krippel ur ismertetéséből látjuk, a székelység — ez a született erdei nép — mindenféle erdei használatot e névvel jelöl meg. E szerint az *erdölést* *erdőhasználat* helyett volna legjobb használni.

Lenne tehát a németből fordított «*erdőhasználat*» helyett «*erdölés*», vagy «*Az erdölés tana*», «*Erdölések tana*». Nagyon helyes alkalmazását ajánlja Kiss Ernő a «*borulás*» és «*sűrűség*»-nek, melyet Fankovics «*sűrű*»-nek is nevez (Magyar Erdész 39. lap ex 1902), az előbbi alatt a *lombok*, az utóbbi alatt a *törzsek* egymáshoz való állását fejezvé ki. Ugy hogy lehet pl. a *sűrűség* (erdősültség) = 0·7, a *borulás* 1·0.

És tökéletesen egyet értek Fankovics urral, hogy bizony a «*zárlat*» se fejez ki többet, mint az általam ajánlott «*borulás*».

Ugyancsak Fankovics ur védelmébe veszi (M. E. u. o.) bontás szavamat is, midőn azt írja: «Az utolsó ritkítás kifejezésére a *bontóvágásnál*, röviden *bontásnál* jobb szó nincs.» Majd továbbad: «A legjellemzőbb vonás itt az erdő kikezdése, a «*sűrű*»-nek erőszakos megbontása. Ne legyen ez a vágás *előkészítő vágás*, de hadd legyen ez *bontás*.»

Nem osztozom tehát Kiss Ernő véleményében, hogy a kifejezéstelen «*előkészítő vágás*»-t csak azért teszi elébe a bontásnak, mert ez csak a *tényt*, amaz meg a *célt*, t. i. a természetes felújítás utáni törekvést is kifejezi. Mintha bizony az «*erdőmennyezet*» (L. Vadas «*Erdőmiveléstana*») *megbontásánál* mindig csak a «*magavetés*» (szintén Vadas Jenő szava u. o.) lebegne szemünk előtt és soha más cél. Mert magától értetődő dolog, hogy én a bontást nem tisztán a «*vetővágás*»-ra értem; a hogy Fankovics mondja: «ne zavarjon minket az, hogy hogyan nevezzük ezt a vágást akkor, ha előhasználatról van szó, ha a talaj bevetődését célozzuk vele vagy ha *csupán minden egyéb*re való vonatkoztatás nélkül *alkalmazzuk*.»

Illés Nándor ur czáfolata az «*állás*»-t illetőleg még jobban megerősít az «*állomány*» = állab megfelelő voltában. Azt mondja t. i., hogy a «német Bestand nem az állót jelenti, hanem a mi-

séget, mibenlétet». Az én állomány szavam pedig ugyancsak azt jelenti s először épen e jelentősége miatt nem akartam az 1897. évi «Erdészeti Lapok» 602-ik lapon található közleményem szerint a Simonyi Zsigmond ajánlotta e szavat elfogadni, «mert annak megállapodott jelentése *substantia*.»

Nem ajánlom azonban a *tönépet* vagy *töséget* sem, mert nem tartom tetszetős szónak s minek faragjunk új szót, mikor a «*csapat*» ugyanazt kifejezi egyszerűbben, érthetőbben. Mert ha van *ember-és facsoport*, mért ne lehetne *facsapat*, mikor ez ugyanaz, csak sokkal nagyobb terjedelmű, miként az *állab* is, a «*csukorék*» vagy «*csoport*»-hoz (Horst) képest. Így ha a katonaságnál nagyobb «*csapat*» mozgosításról hallunk, önként előttünk lebeg egy nagyobb ember-tömeg s ugyan ezt a képet nyerjük az *állab* = *facsapat*-nál is, holott a *nép* alatt az egész országra, tehát az egész erdőre kiterjedő akár ember, akár facsoportosulást értünk.

Az «*osztag*» helyett nekem is feltűnt s helyesnek találtam a Porubszky cikkében használt «*erdőrészlet*» szót, ki különben ugyan ott pedzi már az «*állomány*» szót is «*állab*» helyett s így úgy látszik mégis csak lassanként csatasorba állunk az utóbbi idétlen kiküszöbölésére. Az «*alserdény*» szintén ily idétlen, tán felvethetném helyette a «*kelés*» (Anflug), «*magzadék*», «*sarjadék*» szavakat.

Rá kívánom itt fordítani a szaktársak figyelmét Illés Nándor urnak egy pár szóhasználatára, aki — lehet mondani — legelsőnek vette gondjába szakirodalmunk magyaros irányban való fejlesztését.

Mi, a kik még az ő, 1871-ben megjelent, erdőtenyésztéstanát használtuk, tudjuk, hogy itt a 231-ik lapon a «*vigályos gazdaság*»-ról van szó, melynek különösen tölgyesekben akkor van helye, ha az állomány önmagától kigyérül s a talajt nem képes védeni vagy a tökéletes sűrűségű erdőnek szintén az a baja, hogy a 70—90 év körül nem akar mozdulni s *talajjavító fanemek alátelépítésével* kell segítségére sietni. Teljes «*sűrűségű*» erdőben a «*vigályos vágást*» «*bontás*» (Illés szerint «*elővágás*») előzi meg, a mi nem egyéb terjedelmes áterdölésnél (mondjuk «*gyéritésnél*», az szintén bent van a *bontás* fogalmában). «Ezt azután «*a vigályos vágás*» követi, a midőn u. i. az erdőt annyira gyéritjük meg, hogy a koronák nem érik egymást. E két vágással a *fatömeg* $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ -ét lehet kiszedni.»

A ritkítás itt tényleg oly nagyfoku, mely a népfogalomban élő vigályosságnak megfelel s így fennt vázolt alkalmazásában megtartandónak vélném.

Egy másik vágásmódot is ajánlott Illés Nándor, melyről eladdig nem hallottunk. A hetvenes évek második felében egy akkora mindnyájunk előtt emlékezetes vitatkozást olvastunk az «Erdészeti Lapok»-ban, mely Illés és egy másik szintén nagyon előnyösen ismert szaktársunk: Tanos Pál közt fejlődött ki a «lékelő üzem»-ről.

Azóta én is megismerkedtem ez üzem mód jelentőségével, mert hisz szeged-királyhalmi tanárkodásom idején vittem végbe olyan erdősitést, mely csak az Illés nevezte «lékelő» üzemből lesz erdölhető (kihasználható). A sok homokterület t. i. foltként változik, buczkás, semlyékes, mocsaras helyek, szélnyalások s befúvások egymás mellett terülnek el s e szerint más és más korban érő fánemek telepítendőek minden egyes helyre; melyek más és más korban kerülnek vágás alá, a mint e szerint készült az üzemmódot is s így a kivágással «lékek» támadnak.

Én ezt a vágás-, illetve üzemmódot «*ligetes*»-nek, «*ligetelő*»-nek nevezném, mert a nép ligetnek nevezi azt az erdőt, melyekben nagyobb terjedelmű hézagok vannak.

Volna tehát «*ligetes*» vágás, «*ligetelő*» üzemmód.

Ez a mi specifikus alföldi üzemmódunk, a milyen eddig még nincsen tudtommal másutt, legalább névleg még nem ismerünk ilyet.

Végül Kiss Ernő szavait kívánom még helyre igazítani (E. L. 1902. évf. 412. l.). T. i. nem Fekete főerdőtanácsos ur, hanem alólírott ajánlotta — «E. L.» 1902. évf. 275. l. — a csoport illetve «*csukorék*» (mely nyilván «*csukor*»-ból ered) és «*csapat*» szavakkal a Fekete ajánlotta «*tőnép*» vagy «*tőfanép*» helyett.

Földes János.

Az 1902. évi tavaszi erdészeti államvizsgák. A f. é. tavaszi erdészeti államvizsgák április 21—25. napjain tartattak meg. A vizsga letetésére 9 jelölt kapott engedélyt, ezek közül négy ismételte a vizsgát. A vizsgajelöltek közül 5 m. kir. erdőgyakornok, 1 m. kir. közalapítványi erdőgyakornok, 3 magánbirtokossági erdőgyakornok volt.

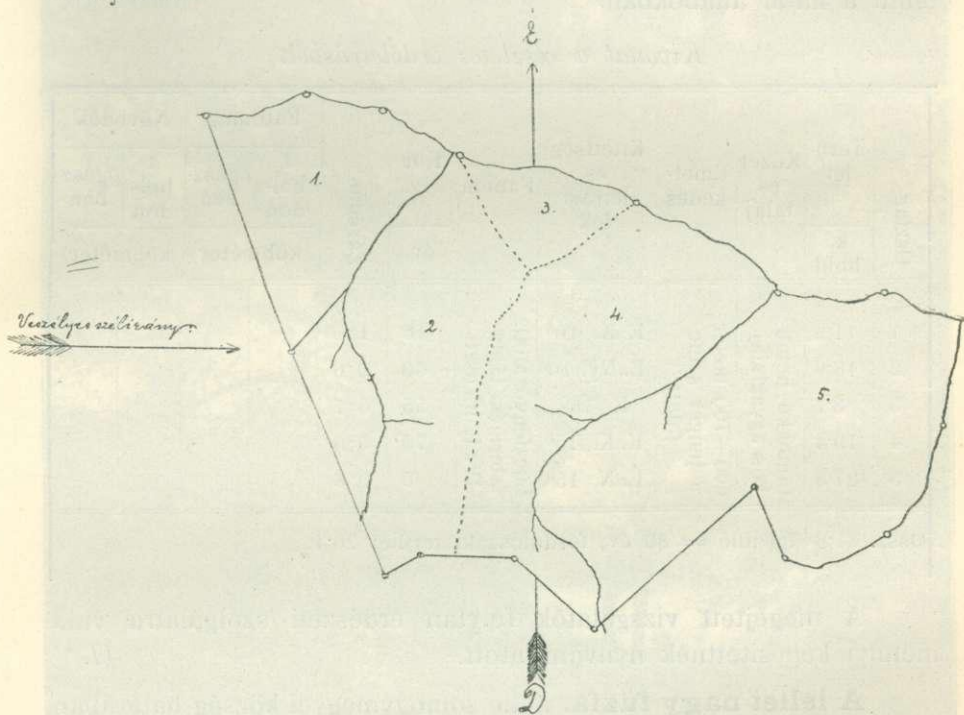

Vizgabiztosok voltak Illés Nándor m. kir. főerdőtanácsos, Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos, akad. tanár és Bund Károly az orsz. erd. egyesület titkára.

A föladvott írásbeli kérdések a következők voltak:

I.

Hazánk mely vidékein, milyen termőhelyi és gazdasági viszonyok között tartja vizsgáttévő czélszerűnek az ismert 5 tölgyfaj megtelepítését és szaporítását? Miképen tarthatók fenn ezek a fafajok ott, a hol jelenleg is tenyésznek és milyen módokon történhetik megtelepítésük azokon a helyeken, a melyeken eddig hiányoztak?

20. kép.

II.

Mire használhatjuk ez idő szerint a bükkfát? A bükkfának mely tulajdonságai korlátozzák használhatóságát? Mit tehetünk a bükkfa tartósságának és műszaki értékének emelésére

- a) az erdőben,
- b) a további feldolgozás során?

III.

Készítse vizsgáttevő azon erdőterület általános vágástervét, melynek részletes leírása és térképe átadatott. (A térkép az előző oldalon.) Az általános vágástervben tüntesse ki a fordulószakonként kihasználás alá kerülő erdőrészteteket, azok területét és vágatási korát.

A hozadék csak az első félfordaszakra mutatandó ki.

Jelölje meg a vágásvonalak irányát az öregebb állabokban néhány párhuzamos vonallal és tüntesse fel nyilakkal a vágások sorrendjét a térképen.

Végre mondja meg röviden minő intézkedéseket kellene tenni a fiatal állabokban.

Kivonat a részletes erdőleírásból.

Osztag	Terület	Közet és talaj	Emelkedés	Kitettség és leírási fok	Fánem	Kor	Záródás	Fatömeg		Növedék	
								1 holdon	egészben	1 holdon	egészben
	k. hold	kőbméter		kőbméter							
1	11·9	Homokkő, homokos agyagtalaj	600—700 méter a tenger színe fölött	É. K. 10 ⁰	Lucfenyő által. fatermési tábla IV. t. h. oszt.	15	1·0				
2	18·8			É. Ny. 10 ⁰		60	0·6				
3	3·7			É. 15 ⁰		55	0·7				
4	19·4			É. K. 15 ⁰		70	0·6				
5	27·8			É. N. 15 ⁰		5	0·8				
Össz. 81·6		forduló = 80 év, fordulószaki terület 20·4.									

A megejtett vizsgálatok folytán erdészeti szolgálatra valamennyi képesítettnek nyilvánított. (I.)

A lellei nagy fűzfa. Lelle somogy megyei község határában, a Balaton partjától mintegy $\frac{3}{4}$ óra járásnyira a régi szőlőhegyek tövében áll az az óriási fűzfa, melyet 21. és 22. képünk ábrázol. A 20—25 m. magas, rendkívül szépen fejlett koronával bíró fűzfa egy dülő-ut szélén homokos agyagtalajban áll. Kerülete mellmagasságban 6·10 m., átmérője tehát mintegy 2 m. Embermagasságban válik el az első ág a főtörzstől. Ennek az ágnak egy méter az átmérője, de a többi társai is beválnának egy-egy természetes fának.

21. kép. A lellei nagy füzfa. I.

Egy ökölnyi forradáson kívül a fa külső kérge ép s a fűznél oly korán beállani szokott belső korhadásnak jelei nem mutatkoznak. A ritka nagyméretű, tiszteletet gerjesztő faóriás megérdemelné, hogy a fejszétől megkíméltessék!

Bund Károly.

22. kép. A lellei nagy fűzfa. II.

Az állami erdőbirtok szaporodása. Az állam a közelmultban több birtok megvásárlásával növelte erdőterületét. A csorbai tónak és környékének megvásárlásán kívül, melyről már annak idején megemlékeztünk, éppen a Magas Tátra déli lejtőjén még több más birtokot is megvásárolt az állam, úgy hogy ezen összesen

mintegy 5000 k. hold ujonnan megszerzett erdőbirtok kezelésére egy új erdőgondnokság létesítése van tervbe véve, előreláthatólag Felkán. A Szepes vármegyében megvásárolt erdőterületek ára mintegy 3.748,000 korona.

Ezenkívül az állam legújában a krassói erdőrésztársaság lunkányi erdőbirtokát is megvette holdankint 50 koronáért. Ez a birtok Krassó-Szörénymegyében fekszik és körülbelül 13,500 k. hold erdőből és 1300 k. hold egyéb területből áll. Az erdő zöme bükkös. A lugosi erdőigazgatóság kerületéhez fog esatoltatni.

Végül Fogaras vármegyében is mintegy 500 holddal szaporodott a kincstári erdők állománya vásárlás útján.

Az osztrák birodalmi erdészeti egyesület jubileuma.

Az osztrák birodalmi erdészeti egyesület a folyó évben ünnepli meg fenállásának 50 éves ünnepét. Ez alkalomból közgyűlését szeptember hó 21-én Aussee-ban tartja meg a felső-ausztriai és salzburgi erdészeti egyesületekkel egyetemben. A közgyűlést megelőzően a Salzkammergut több érdekes erdőgazdaságát fogják a résztvevők felkeresni.

(J.) Magyarország, Bosznia és Románia francia-donga-termelése az 1901—1902. évi termelési időben
L. Blasich szerint volt

Magyarországon	8.550,000
Horvátországban	2.550,000
Szlavoniában	16.200,000
összesen a Magyar birodalomban	27.300,000
Boszniában	16.700,000
Romániában	12.000,000
Összesen	56.000,000

A magyar termelés ennél fogva kikerekítve az egésznek 48·8%-a. Blasich szerint az évi szükséglet ezen dongában 45.000,000—48.000,000.

A „Wagner Károly“-alapítvány javára elárusítandó könyvek. A Roxer Vilmos nyugalm. erd. felügyelő által a Wagner Károly-alap javára elárusított és néhai Kayszral Károly által hagyományozott s ugyanerre a célra szolgáló könyvek még

kaphatók. Részletes jegyzéküket lásd az E. L. f. é. IV. füzetének 563—64. oldalán.

Halálozás. *Weigl Róbert* premontrei főerdész, biharmegyei bizottsági tag (Pecze-Szt.-Márton) és *Szvaty Béla* m. k. főerdész (Veszprém), az Orsz. Erdészeti Egyesület rendes tagjai meghaltak. Béke hamvaikra!

Változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat köréből.

I.

A m. kir. földmivelésügyi minister az *erdészeti államvizsga-bizottságba*, melynek állandó elnöke *Sóltz Gyula* országos főerdőmester, bizottsági tagokul az 1902—1907. években megtartandó államvizsgák idejére *Almássy Andor* erdőtanácsost, *Bartha Gyula* főerdőtanácsost, *Bunzl Károly* egyesületi titkárt, *Csiby Lőrincz* akad. tanárt, *Csik Imre* erdőfelügyelőt, báró *Fellitzsch Arthur* országgyűlési képviselőt, *Fekete Lajos* akad. tanárt, *Garlathy Kálmán* erdőigazgatót, *Havas Ágoston* apátsági erdőmestert, *Havas József* erdőigazgatót, *Horváth Sándor* ministeri tanácsost, *Illés Nándor* nyug. főerdőtanácsost, *Kallina Károly* nyug. főerdőmestert, *Rónay Antal* főerdőtanácsost, *Scholez Ottó* urad. erdőmestert, *Tavi Gusztáv* főerdőtanácsost, *Tomcsányi Gyula* erdőigazgatót, *Tomcsányi Gnsztáv* erdőigazgatót, *Török Gábor* városi erdőmestert és *Vadas Jenő* akad. igazgatót nevezte ki.

II.

A m. kir. földmivelésügyi minister *Briestyanszky Endre* főerdészt a lippai főerdőhivatal kerületéből az ungvári főerdőhivatal kerületébe a szolgálat érdekében áthelyezte és a nagybereznai erdőgondnokság kezelésével megbizta; *Rochlitz Gyula* főerdészt pedig a nagybereznai erdőgondnokságtól az ungvári főerdőhivatal központi szolgálatához hivatalból áthelyezte.

III.

A m. kir. földmivelésügyi minister *Konok Tamás* erdészt a kolozsvári erdőigazgatóság kerületéből a lippai főerdőhivatal kerületébe saját kérelmére áthelyezte és a lippai erdőgondnokság teendőinek ellátásával megbizta. *Sebők Ernő* erdészt pedig a lugosi erdőigazgatóság kerületéből a kolozsvári erdőigazgatóság kerületébe a szolgálat érdekében áthelyezte és az albáki erdőgondnokság teendőinek az ellátásával megbizta.

IV.

A m. kir. földmivelésügyi minister *Sztripszky Ágost* erdészjelöltet a gödöllői erdőhivatal kerületéből — a szolgálat érdekében — a lipitújvári